

<http://doi.org/10.22133/tlj.2024.471304.1198>

Identifying and Evaluating the Preventing and Enhancing Factors of Outbound Tourism in Iran (ARDL Model)

Tahereh Ashtiani¹ , Mohammad Akarpour² , Fatemeh Izadi yazdanabadi³ , Seyed Mohammadreza Mazhari⁴

¹Ph.D. Student in Tourism, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran.

²Assistant Prof., Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran.

³Ph.D. Student in Tourism, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran.

⁴MA. in Tourism Management, Payam Noor University, Karaj Branch, Tehran, Iran.

Article Info	Abstract
Original Article	In the past years, the increase in departure tax has always been criticised. On the other hand, departure tax is one of the government's income to overcome the budget deficit. Regarding the importance of outbound tourism in expanding relations with other countries, the present research tries to investigate the impact of increase in departure tax on outbound tourism in Iran. The period of 2006-2021 was examined in this research due to data access. In this study, the ARDL test method was utilized to check the accumulation in the series and the Granger Causality Method was also used to check the cause and effect relationship between the variables. Dependent variable is the number of outbound trips (in terms of the number of passengers) and the explanatory variables are departure tax, GDP per capita, currency exchange rate, inflation rate and visa cost. The results show that the GDP per capita and the inflation rate have a positive and significant effect on the number of outbound trips, and the exchange rate, visa cost and the departure tax have negative and significant effects on the number of travelers. The size of the coefficients in short term also show that; the absolute values are somewhat lower than the long-run coefficients, which suggests that they reinforce each other in the long-run in terms of mutual effects of the variables. The ECM coefficient is also equal to 62% which shows that in each one-year time period, 62% of the deviation from the long-term balance is compensated.
Received: 02-08-2024	
Accepted: 19-11-2024	
Keywords: Departure Tax Outboundtravel Tourism ARDL Model Grangery Causality	
*Corresponding author e-mail: m.akarpour@razi.ac.ir	
How to Cite: Ashtiani, T., Akarpour, M., Izadi yazdanabadi, F., & Mazhari, S.M (2024). Identifying and Evaluating the Preventing and Enhancing Factors of Outbound Tourism in Iran (ARDL Model). <i>Tourism and Leisure Time Journal</i> , 9(18), 273-294.	
Published by University of Science and Culture https://www.usc.ac.ir Online ISSN: 2783-3828	

1. Introduction

Tourism has become one of the largest and most profitable economic sectors in the world and is known as the third largest economic industry in the world. In the present era, tourism is considered one of the effective factors in expanding relations between nations and is considered to be a creator of job opportunities in the economic sector and the creation of socio-cultural interactions. Given the benefits of tourism, many countries consider this industry as a major source of income, employment, private sector growth, and infrastructure development. One way to generate income through the tourism industry could be through the fees that people have to pay when leaving the country. In the past years, the increase in departure tax has always been criticised. On the other hand, departure tax is one of the government's income to overcome the budget deficit. Regarding the importance of outbound tourism in expanding relations with other countries, the present research tries to investigate the impact of increase in departure tax on outbound tourism in Iran. The period of 2006-2021 was examined in this research due to data access. Radmanesh (1402) calls exit fees a tax paid by travelers. Despite governments' justifications for imposing tourism fees and taxes, the literature has different opinions on the importance of tourism taxes on the economy. Since increasing fees has significant negative effects on the tourism industry, several studies suggest eliminating or reducing entry and exit fees. One type of tax that has become popular in recent years as a result of the expansion of transportation and communications, in the form of travel to other countries, is the fees that countries collect from their citizens when they leave the country. In fact, exit fees are a type of fee that an individual pays when traveling abroad. This amount varies for each group of travelers according to the frequency and reason for the trip. In Iran, the amount of fees is proposed to the Islamic Consultative Assembly every year by the government, and if approved, a new rate for exit fees is considered. Factors such as the number of trips abroad, the type of border, and the type of trip (pilgrimage, tourism, and business) are influential in determining the cost of exit fees. According to the new resolution, 50 percent will be added to the second trip and 100 percent to the third trip compared to the exit fees for the first trip.

2. Literature Review

The literature that explicitly addresses the issue of tourism taxes and levies is somewhat vague compared to the tax literature in general. According to Fujii, Khaled and Mak (1985), tourism taxes come in a variety of forms and are imposed by national and local governments as a means of financing public services used by both tourists and residents of tourist destinations. A tourism tax is an attractive option for governments facing budget constraints and pressure to reduce their reliance on other types of taxes. The tax can be levied on tourism businesses or directly on tourists. Both methods may be implemented through the general tax system of the economy or through specific programs. It should be noted that most countries only charge an exit tax when someone leaves via air travel, in effect it is a tax that travelers pay for using the airport. Finally, the general definition of tourism taxes and levies can be summarized as provided by the Organization for Economic Cooperation and Development (2014), which states that indirect taxes and levies that mainly affect tourism-related activities and are considered as one of the main elements of helping to generate tax revenue, finance environmental protection and public investment, and develop infrastructure to improve the management of the impact of tourism in sensitive areas. Exit fees are not specific to Iran, and all countries around the world charge this fee from tourists who want to leave the country.

3. Methodology

The present study is of a research-analytical type and from a methodological perspective, the research was conducted based on the "library-documentary research" method. In the first stage, based on the results of a library study on theoretical foundations and research background, the initial framework of the factors inhibiting and enhancing foreign travel in Iran was identified, focusing on exit fees by using the ARDL method. Then, the evaluation was carried out using the results of the ARDL method. The data period studied is from 1400-1385 and the study population is Iran. The variables studied in the present study are the logarithm of the number of foreign trips in terms of the number of passengers (LnPt), the logarithm of gross domestic product per capita (Ln GDPt), the logarithm of the exchange rate (Ln EXRt), the logarithm of the inflation rate (Ln INFt), and the logarithm of visa costs and exit fees (Ln LEVt), and the relevant data were collected from the World Bank and the Statistical

Center of Iran. In this study, the self-explanatory model with extended lags, introduced by Pesaran et al. (2001), was used to examine cointegration and estimate short-run and long-run relationships between the number of foreign trips, GDP per capita, exchange rate, inflation rate, and visa fees and exit fees.

4. Results

The average number of foreign trips in terms of number of passengers during the period under review was 789,036. The average GDP per capita, exchange rate, inflation rate, visa cost and exit fees are respectively 4637.52 dollars, 14543.09 tomans, 21.17 percent, and 420994.33 million rials. Table 1 also presents the results of descriptive statistics and pairwise correlations. Using the Jarko-Bara statistic, the results indicate that all series such as the number of foreign trips in terms of number of passengers, logarithm of GDP per capita, logarithm of exchange rate, logarithm of inflation rate and logarithm of visa costs and exit fees have a normal distribution. The pairwise correlation analysis in Table 1 indicates that there is a correlation between all explanatory variables and the number of foreign trips in terms of number of passengers, but the variables logarithm of exchange rate and logarithm of visa costs and exit fees have a positive correlation, and the variables logarithm of GDP per capita and logarithm of inflation rate have a negative correlation with the number of foreign trips in terms of number of passengers. The long-term results indicate that the coefficients of the variables are highly significant and their signs are consistent with economic theories. In such a way that the increase and intensity of the trend of each variable affects the dependent variable (the number of people included in outbound travel). The significance of the coefficients of the variables means that these variables have a significant effect (according to the sign of the coefficients) on foreign travel in the long run. In this case, with a one percent increase in gross domestic product per capita ($\ln \text{GDPt}$); the variable of the number of foreign trips (in terms of the number of passengers) increases by 0.0193 percent in the long run. Also, with a one percent increase in the inflation rate ($\ln \text{INFt}$); the number of foreign trips (in terms of the number of passengers) increases by 0.0101 percent in the long run. On the other hand, with a one percent increase in the exchange rate ($\ln \text{EXRt}$); The number of foreign trips (in terms of number of passengers) will decrease by 0.0144 percent in the long run. Also, a one percent increase in visa fees and exit fees ($\ln \text{LEVt}$) will decrease the number of foreign trips (in terms of number of passengers) by 0.0117 percent in the long run. As the short-term results show; with a one percent increase in GDP per capita ($\ln \text{GDPt}$); the variable number of foreign trips (in terms of number of passengers) increases by 0.0113 percent in the short term. Also, with a one percent increase in the inflation rate ($\ln \text{INFt}$); the variable number of foreign trips (in terms of number of passengers) increases by 0.0092 percent in the short term. In contrast, a one percent increase in the exchange rate ($\ln \text{EXRt}$) and a one percent increase in visa fees and exit fees ($\ln \text{LEVt}$) decrease the number of foreign trips (in terms of number of passengers) by 0.0158 percent and 0.0117 percent in the short term, respectively. As the size of the coefficients in the short term shows; In absolute terms, the sizes are smaller than the long-run coefficients, indicating that in terms of the effects of the variables on each other, these variables reinforce each other in the long run.

5. Conclusion

In this study, the relationship between the variables of exit fees, GDP per capita, exchange rate, inflation rate and visa fees on foreign travel was examined and the relevant data for the period 1385-1400 were collected from the World Bank and the Statistical Center of Iran. The overall results indicated that according to the Jarko-Bera statistic, all series including the number of foreign trips in terms of the number of passengers, the logarithm of GDP per capita, the logarithm of exchange rate, the logarithm of visa fees and exit fees have a normal distribution. Also, according to pairwise correlations, it was determined that there is a correlation between all explanatory variables and the number of foreign trips in terms of the number of passengers. In addition, the results in the long and short term showed that the variables of GDP per capita and inflation rate will have a significant and positive effect on the number of foreign trips (in terms of the number of passengers), and on the other hand, the variables of exchange rate and visa costs and exit fees will have a significant and negative effect on reducing the number of foreign trips (in terms of the number of passengers), and in the long term, the effects of the variables on each other will reinforce each other. Based on the results, it is recommended that tourism planners make decisions more carefully regarding the increase in visa costs and exit fees, which are negative and deterrent factors in the process

of foreign travel, because they reduce communication with the outside world and, in terms of tourism boom, will have deterrent effects in both the short and long term.

گردشگری و اوقات فراغت

<http://doi.org/10.22133/tlj.2024.471304.1198>

شناسایی و ارزیابی عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده گردشگری برون‌مرزی در ایران با تمرکز بر عوارض خروج:

به‌کارگیری روش ARDL

طاهره آشتیانی^۱ (id)، محمد اکبرپور^{۲*} (id)، فاطمه ایزدی یزدان‌آبادی^۳ (id)، سید محمدرضا مظهری^۴ (id)

^۱ دانشجوی دکتری گردشگری، دانشکده گردشگری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۲ استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

^۳ دانشجوی دکتری گردشگری، دانشکده گردشگری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۴ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت گردشگری، دانشگاه پیام نور، واحد کرج، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
مقاله پژوهشی	در سال‌های گذشته، افزایش عوارض خروج از کشور همواره با انتقاداتی روبه‌رو بوده است. عوارض خروج از کشور یکی از راه‌های درآمدی دولت برای جبران کسری بودجه است. با توجه به اهمیت مسافرت‌های خارجی در ارتباط‌گیری با سایر نقاط جهان، پژوهش حاضر به بررسی اثر افزایش عوارض خروج از کشور بر مسافرت‌های خارجی در کشور ایران پرداخته است. سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۰ برای دوره زمانی تحقیق با توجه به دسترسی به داده‌ها، بررسی شد. در این پژوهش، از روش ARDL برای بررسی هم‌انباشتگی و از آزمون علیت گرنجر برای تحلیل رابطه علت و معلولی بین متغیرها استفاده شده است. متغیر وابسته این پژوهش تعداد مسافرت‌های خارجی بوده است. متغیرهای مستقل شامل عوارض خروج از کشور، تولید ناخالص داخلی سرانه، نرخ ارز، نرخ تورم و هزینه ویزاست. نتایج بلندمدت و کوتاه‌مدت نشان داد که متغیرهای تولید ناخالص داخلی سرانه و نرخ تورم اثر مثبت و معناداری بر تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) خواهند داشت و از طرفی، متغیرهای نرخ ارز و هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور اثر منفی و معناداری بر کاهش تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) خواهند گذاشت. همچنین اندازه ضرایب در کوتاه‌مدت نشان می‌دهد که به لحاظ قدرمطلق، اندازه‌ها کمتر از ضرایب بلندمدت هستند و این نشان می‌دهد که متغیرها در بلندمدت تأثیر متقابل و تقویت‌کننده‌ای بر یکدیگر دارند. ضریب تصحیح خطای هم‌انباشتگی (ECM) برابر ۶۲ درصد برآورد شد. این نشان می‌دهد که سالانه ۶۲ درصد از هرگونه انحراف از تعادل بلندمدت جبران می‌شود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۲	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۹	
واژگان کلیدی: عوارض خروج از کشور مسافرت‌های خارجی گردشگری روش ARDL علیت گرنجر	

* نویسنده مسئول

رایانامه: m.akbarpour@razi.ac.ir

نحوه استناددهی:

آشتیانی، طاهره، اکبرپور، محمد، ایزدی یزدان‌آبادی، فاطمه، و مظهری، سید محمدرضا (۱۴۰۲). فراتحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه گردشگری تندرستی. گردشگری و اوقات فراغت، ۹(۱۸)، ۲۷۳-۲۹۴.

ناشر: دانشگاه علم و فرهنگ <https://www.usc.ac.ir>

شاپای الکترونیکی: ۳۸۲۸-۲۷۸۳

امروزه گردشگری به یکی از بخش‌های بزرگ و پردرآمد اقتصادی جهان تبدیل شده است (Higham & Luck, 2002, p. 35) و به‌منزله سومین صنعت اقتصادی در جهان شناخته می‌شود (Oila et al., 2012, p. 569). در عصر حاضر، گردشگری یکی از عوامل مؤثر در گسترش روابط بین ملت‌ها به شمار می‌رود و به‌منزله ایجادکننده فرصت‌های شغلی در بخش اقتصادی و ایجاد تعاملات اجتماعی - فرهنگی مطرح می‌شود (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۲). با توجه به مزایای گردشگری، بسیاری از کشورها این صنعت را منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی، و توسعه ساختار زیربنایی می‌شناسند (Lee, 2010, p. 423). صنعت گردشگری یکی از صناعی است که کشورها می‌توانند از آن برای کسب درآمد استفاده کنند. این صنعت یک شاخه مهم اقتصادی در زمینه خدمات و درحال توسعه نیز هست (رسول‌زاده اقدم و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۶۴). حجم و پیچیدگی روزافزون خدمات گردشگری و توسعه فناوری سبب شده که صنعت گردشگری تحت تأثیر اولویت‌ها و سیاست‌های مختلف قرار بگیرد (Hall, 2024, p. 10). ازاین‌رو، بررسی عوامل مؤثر در گردشگری به‌منزله شاخه‌ای متمایز از اقتصاد، ضروری و بااهمیت است. اهمیت گردشگری برای اقتصاد جهانی همچنان درحال افزایش است؛ زیرا کشورهای بیشتری گردشگری را به‌منزله یک راهبرد توسعه دنبال می‌کنند. بخش سفر و گردشگری در سال ۲۰۱۷ حدود ۷/۹ تریلیون دلار به اقتصاد جهانی کمک کرد (Nepal & Nepal, 2021, p. 1094). همان‌طور که گفته شد، صنعت گردشگری باعث رونق اقتصادی می‌شود و توسعه صنایع دیگر را نیز به همراه دارد (Sofronov, 2018, p. 123).

یکی از راه‌های کسب درآمد از طریق صنعت گردشگری، عوارضی است که افراد هنگام خروج از کشور باید پرداخت کنند. رادمنش (۱۴۰۲) عوارض خروج را مالیات پرداختی مسافران می‌نامد. به‌رغم توجیه دولت‌ها برای اعمال عوارض و مالیات گردشگری، ادبیات نظرات متفاوتی در مورد اهمیت تأثیر مالیات گردشگری در اقتصاد دارد. از آنجایی که افزایش عوارض تأثیرات منفی چشمگیری در صنعت گردشگری دارد، مطالعات متعددی حذف یا کاهش عوارض ورود و خروج را پیشنهاد می‌کنند (Falk & Hagsten, 2019; Adedoyin et al., 2023). گرچه افزایش مالیات‌های گردشگری سبب ایجاد درآمد بیشتر برای دولت‌ها می‌شود، اما این امر به انتقال منابع از بخش‌های کارآمد به بخش‌های ناکارآمد منجر می‌شود (Chon & Hao, 2024). همچنین عوارض خروج سبب کاهش مسافرت‌های خارجی می‌شود که می‌تواند بر حقوق شهروندی اثر بگذارد (رادمنش، ۱۴۰۲). آدوئین و همکاران (2023) دریافتند که افزایش ۱۰ درصدی عوارض، تقاضا را برای سفر حدود ۵/۴ درصد کاهش می‌دهد. تحمیل مالیات‌های گردشگری یک ابزار پیچیده سیاست عمومی است که بر توسعه اقتصادی کشورها نیز اثرگذار است (Duran-Roman et al., 2024). در واقع سیاست مالیاتی پیامدهای اقتصادی مهمی هم برای اقتصاد ملی و هم برای گروه‌های خاص در اقتصاد دارد. سیاست‌های مالیاتی اغلب با هدف تحریک رشد اقتصادی طراحی می‌شوند؛ اگرچه اقتصاددانان در مورد این که کدام سیاست‌ها در تقویت رشد مؤثرترند، به شدت اختلاف دارند. ازاین‌رو، بررسی پیامدهای عوارض خروج بر تعداد مسافرت‌ها و صنعت گردشگری، نتایج مهمی در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد.

یکی از انواع مالیات‌هایی که در نتیجه گسترش حمل و نقل و ارتباطات، در قالب مسافرت به دیگر کشورها در سال‌های اخیر رواج یافته، عوارضی است که کشورها از شهروندان خود هنگام خروج از کشور دریافت می‌کنند. در واقع، عوارض خروج از کشور نوعی هزینه است که فرد موقع سفرهای برون‌مرزی پرداخت می‌کند. این مبلغ برای هر گروه از مسافران، با توجه به دفعات و دلیل سفر، متفاوت است. در ایران، مبلغ عوارض هر ساله از طرف دولت به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد می‌شود و در صورت تصویب، نرخ جدید برای عوارض خروج در نظر گرفته می‌شود. در تعیین هزینه عوارض خروج از کشور، فاکتورهایی مثل تعداد دفعات سفر برون‌مرزی، نوع مرز و نوع سفر (زیارتی، سیاحتی و کاری) تأثیر دارد. بنابر مصوبه جدید، در سفر دوم ۵۰ درصد و در سفر سوم ۱۰۰ درصد به نسبت عوارض خروج از کشور سفر اول، اضافه خواهد شد. هزینه عوارض خروج از کشور بار اول در سال ۱۴۰۳ برای گروه‌های مختلف مسافران حدود ۵۲۰ هزار تومان برای مسافران عادی، ۱۷۲ هزار تومان زائران، ۲۶۴ هزار تومان برای ورزشکاران تیم ملی در نظر گرفته شده است (اداره مهاجرت، ۱۴۰۳).

مطالعات درباره تأثیرات عوارض خروج از کشور بر صنعت گردشگری به نتیجه یکسانی نرسیدند. علاوه بر این، اکثر مطالعات بر کشورهای توسعه‌یافته متمرکز شدند؛ از این رو این مطالعه با داده‌های یک کشور در حال توسعه (ایران) خلأ مطالعات موجود را پوشش می‌دهد. علاوه بر این، در سال‌های اخیر، عوارض خروج از کشور افزایش یافته که انتقادات زیادی به آن وارد شده است. گرچه برخی از مطالعات افزایش عوارض خروج از کشور را به‌منزله یک مالیات دریافتی برای اقتصاد مفید می‌دانند، اما اکثر مطالعات بر تأثیرات منفی افزایش عوارض خروج از کشور در صنعت گردشگری تأکید دارند (رادمنش، ۱۴۰۲). از این رو، از آنجایی که صنعت گردشگری ایران به دلیل مسائل سیاسی، تحریم‌های بین‌المللی و قوانین خاص موجود در ایران وضعیت چندان خوبی ندارد، افزایش عوارض خروج می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری به این صنعت وارد کند. از این رو، این سؤال مطرح می‌شود که تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت افزایش عوارض خروج از کشور بر صنعت گردشگری در گردشگری برون‌مرزی و در نهایت بر صنعت گردشگری چیست؟ برای پاسخ به این سؤال، هدف این مطالعه بررسی تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت متغیرهای عوارض خروج از کشور، نرخ ارز، نرخ تورم، تولید ناخالص داخلی سرانه و هزینه ویزا بر روند مسافرت گردشگران خروجی در ایران با داده‌های سالانه از سال ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۰ است. این مطالعه در چند مورد به ادبیات موجود کمک می‌کند: اولاً این مطالعه برای اولین بار اثر افزایش عوارض خروج را بر تعداد مسافران برون‌مرزی و به دنبال آن، صنعت گردشگری در ایران در کوتاه‌مدت و بلندمدت بررسی می‌کند. ثانیاً این مطالعه پویایی‌های تأثیرات عوارض خروج از کشور را در کوتاه‌مدت و بلندمدت با رویکرد خودتوزیع با وقفه‌های توضیحی $ARDL$ بررسی می‌کند. برای آزمون وجود یک رابطه تعادلی بلندمدت میان متغیرهای بررسی‌شده، از روش $ARDL$ استفاده شده است. مزیت این روش در آن است که علاوه بر تعیین تعداد بردارهای هم‌انباشتگی (تعداد روابط بلندمدت میان متغیرها)، نیازی به دانستن درجه انباشتگی متغیرهای موجود در مدل نیست. یافته‌های تجربی این مقاله پیامدهای مهمی درباره افزایش عوارض خروج بر صنعت گردشگری را ارائه می‌دهد.

مبانی نظری

عوارض خروج از کشور

ادبیاتی که به‌صراحت به موضوع مالیات و عوارض گردشگری می‌پردازد در مقایسه با ادبیات مالیاتی به‌طور کلی، تاحدودی مبهم است. مالیات‌های گردشگری به‌منزله ابزاری برای تأمین مالی خدمات عمومی که گردشگران و ساکنان محلی استفاده می‌کنند از طریق دولت‌ها اعمال می‌شود. همچنین برخی پژوهشگران عوارض گردشگری را منبع مالی تعریف می‌کنند، اما این عوارض را ابزاری در نظر می‌گیرند که هدفش جبران خسارات به افراد محلی، برای انبوهی از هزینه‌های ملموس و نامشهود مرتبط با گردشگری است (Barron et al., 2001). به عبارتی، برخلاف سایر عوارض، مالیات‌های گردشگری می‌توانند رفاه داخلی را افزایش دهند؛ زیرا گردشگران بین‌المللی بیشتر ضررهای رفاهی مرتبط با درآمد بالاتر را متحمل می‌شوند (Adedoyin et al., 2023). تجزیه و تحلیل تعادل عمومی قابل محاسبه برای مورس نشان می‌دهد که اخذ مالیات از گردشگری نسبتاً کارآمدتر و عادلانه‌تر از اعمال مالیات بر سایر بخش‌هاست (McCartney, 2020).

مالیات بر گردشگری گزینه‌ای جذاب برای دولت‌هایی است که با محدودیت‌های بودجه‌ای و فشار برای کاهش اتکا به انواع مالیات‌ها مواجه‌اند (Dalir et al., 2021). مالیات از مشاغل گردشگری یا مستقیماً از گردشگران اخذ می‌شود. هر دو روش ممکن است از طریق سیستم مالیاتی عمومی اقتصاد و یا از طریق برنامه‌های خاص اجرا شوند (Kristjánssdótti, 2021). باید اشاره کرد که اغلب کشورها فقط زمانی مالیات خروج را دریافت می‌کنند که شخصی از طریق آسمان خارج شود. درحقیقت این مالیاتی است که مسافران برای استفاده از فرودگاه پرداخت می‌کنند (Büchs & Mattioli, 2024). براساس تعریف مالیات و عوارض گردشگری را می‌توان به آنچه سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (2014) مالیات و خراج غیرمستقیم در نظر گرفت که عمدتاً در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری تأثیر می‌گذارد و به‌منزله یکی از عناصر اصلی کمک به کسب درآمد مالیاتی، تأمین مالی حفاظت از محیط زیست و سرمایه‌گذاری عمومی و توسعه زیرساخت‌ها برای بهبود مدیریت تأثیر گردشگری در مناطق حساس است (Cárdenas-García et al, 2022).

عوارض خروج از کشور مختص کشور ایران نیست و همه کشورها در سراسر جهان این هزینه را از گردشگرانی که خواهان خروج از کشور هستند، دریافت می‌کنند (Teiusan, 2023). بنا به نظر برخی از نویسندگان، مالیات بر گردشگری ممکن است بسته به قدرت بازار مقصد، سود اقتصادی را افزایش یا کاهش دهد (Villegas et al., 2024). از طرفی، عوارض خروج از کشور که به مثابه عاملی بازدارنده برای گردشگری برون مرزی عمل می‌کند، تا حدی گردشگری داخلی را به منزله جایگزین تشویق می‌کند (Forsyth et al., 2014). انگیزه‌های مختلفی برای دولت‌ها (از جمله هزینه زیست محیطی، افزایش درآمدهای دولت، توسعه گردشگری و غیره) برای وضع مالیات بر مسافران خروج از کشور وجود دارد (Cárdenas-García et al., 2022; Loganathan et al., 2019). در ادامه باید اشاره کرد که مالیات‌های شناسایی شده براساس طبقه‌بندی سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (2014) شامل ورود و خروج، حمل و نقل هوایی، هتل‌ها و اقامتگاه‌ها، نرخ‌های مالیات بر مصرف، محیط زیست، و مشوق‌ها، مالیات اقامتی هستند (Durán-Román et al., 2020). همچنین باید اشاره کرد که عوارض خروج از کشور تأثیرات چشمگیری در متغیرهای اقتصادی شامل رشد اقتصادی، درآمد ملی، رفاه، اشتغال، گردشگری و ... دارد (Forsyth et al., 2011; Forthyth et al., 2014; Jamaluddin, 2023)

مانند بسیاری از موارد، مالیات گردشگری به دو دلیل اصلی اخذ می‌شود: اصلاح نارسایی‌های بازار و/یا ایجاد درآمد (Álvarez-Albelo et al., 2017). مالیات ممکن است تعادل را جبران کند؛ به طوری که بار بر دوش کسانی بیفتد که مسئول افزایش هزینه‌های تأمین هستند (Peypoch, 2022). به گفته بارنا و همکاران (2017)، «مالیات گردشگری یکی از موارد مناقشه برانگیز مالیات در کشورهاست و هیچ توافقی در مورد اهداف این مالیات وجود ندارد؛ حتی در محافل حرفه‌ای (Barna & Zsófia, 2017). برخی بر این اعتقادند که هدف از عوارض خروج در صنعت گردشگری، به دست آوردن درآمد از این صنعت برای توسعه بیشتر و ترویج گردشگری یا به طور معمول، بهبود کیفیت زندگی از طریق تأمین مالی خدمات برای شهروندان محلی است (Banus, 2021). در ادامه به سایر متغیرهای توضیحی موجود در مقاله اشاره می‌شود:

تولید ناخالص داخلی

تولید ناخالص داخلی ارزش کل کالاها و خدماتی را اندازه‌گیری می‌کند که در یک کشور طی یک دوره مشخص (مثلاً یک چهارم یا یک سال) تولید و برای مصرف نهایی خریداری می‌شود (Coscieme et al., 2020). تولید ناخالص داخلی متشکل از کالاها و خدماتی است که برای فروش در بازار تولید می‌شوند و همچنین شامل برخی از تولیدات غیربازاری مانند خدمات دفاعی یا آموزشی است که دولت ارائه می‌کند (Kuboniwa et al., 2019). ذکر این نکته ضروری است که تولید ناخالص داخلی بالا با رشد سریع ارجح است؛ زیرا بیانگر تعداد فراوان و حجم عظیمی از دادوستدهایی است که کالاها و خدمات مورد نیاز مردم را در اختیارشان قرار می‌دهد. یک تولید ناخالص داخلی رو به افزایش نشان‌دهنده آن است که کشور مدنظر در حال یافتن راه‌هایی برای تدارک و ارائه کالاها و خدمات بیشتری است که مردم را خرسند و شادکام می‌سازد (فروزف، ۱۳۹۴).

از نظر تئوری، تولید ناخالص داخلی را می‌توان به سه روش (تولید، هزینه و درآمد) بررسی کرد (Molla, 2020). از آنجایی که تولید ناخالص داخلی با قیمت‌های فعلی یا اسمی جمع‌آوری می‌شود، نمی‌توان دو دوره را بدون تعدیل تورم مقایسه کرد (Allison et al., 2022).

نرخ تورم

شاید یکی از آشناترین کلمات در اقتصاد، نرخ تورم باشد. تورم کشورها را در دوره‌های طولانی بی‌ثباتی فرو برده است (Oner, 2010). تورم واژه‌ای است که اقتصاددانان برای توصیف موقعیتی به کار می‌برند که در آن، سطح عمومی قیمت‌ها در یک اقتصاد در حال بالا رفتن است. گرچه برخی قیمت‌ها ممکن است ثابت بمانند و معدودی هم پایین بیایند، اکثریت بزرگی از قیمت‌ها بالا می‌روند. هزینه زندگی مصرف‌کنندگان به قیمت بسیاری از کالاها و خدمات و سهم هریک در بودجه خانوار بستگی دارد. برای اندازه‌گیری هزینه‌های زندگی متوسط مصرف‌کننده،

سازمان‌های دولتی نظرسنجی‌هایی از خانوارها برای شناسایی سببی از اقلام رایج خریداری‌شده و پیگیری هزینه‌های خرید این سبد در طول زمان انجام می‌دهند (Carstens, 2022).

تورم اساساً در اثر چاپ اسکناس بیشتر یا تولید مقادیر انبوهی از سکه‌های فلزی ارزان از سوی دولت، که در پی آن عرضه پول افزایش می‌یابد و هر قطعه پول ارزش کمتری پیدا می‌کند، پدید می‌آید. هنگامی که فروشندگان قیمت‌های بالاتری را مطالبه می‌کنند تا کم‌شدن ارزش هر قطعه پول جبران شود، با تورم روبه‌رو هستیم (فروزر، ۱۳۹۴).

نرخ ارز

نرخ مبادله ارز قیمت نسبی یک ارز است که برحسب ارز دیگر یا گروهی از ارزها بیان می‌شود. نرخ ارز را ارزش برابری یک واحد پول خارجی به پول داخلی معرفی کرده‌اند. به عبارت دیگر، بهای خرید یا فروش یک واحد پول خارجی به پول رایج کشور را نرخ ارز می‌گویند (Itskhoki, 2021). نرخ ارز به طور مداوم در مدل‌سازی تقاضای گردشگری بین‌المللی استفاده شده است. در چند دهه اخیر، محققان تأثیر نوسانات نرخ ارز در تقاضای گردشگری را بررسی کرده‌اند. لیتل^۱ (۱۹۸۰) همچنین دریافت که نرخ ارز عاملی تعیین‌کننده و مهم در جریان گردشگران در ایالات متحده است (Sharma & Pal, 2020). باید اشاره کرد که نرخ ارز در نقش نماینده‌ای مؤثر برای قیمت نسبی گردشگری در سطح بین‌المللی نقش مهمی دارد. مطابق با ادبیات موجود، مشخص شده است که افراد از میزان مبادلات ارزی بین کشور خود و کشوری که قصد سفر به آن را دارند آگاهی بیشتری دارند تا این‌که از قیمت کالاها و خدمات فردی در آن کشور مطلع باشند (Quadri & Zheng, 2010). به‌طور مشابه، کراچ^۲ (۱۹۹۲) پیشنهاد کرد از آنجایی که نرخ ارز نامطلوب هزینه سفر را افزایش می‌دهد، مسافران قبل از تصمیم‌گیری در مورد مقصد تور خود، تغییرات نرخ ارز را در نظر می‌گیرند (Alam et al., 2024). همچنین چودری و همکاران نیز در پژوهش خود اظهار داشتند که نرخ ارز واقعی، کیفیت محیطی و کیفیت نهادی، رابطه مثبت و معناداری با درآمدهای گردشگری دارد (Chaudhry et al., 2022).

غالباً نوسانات نرخ ارز بر همه فعالیت‌های اقتصادی تأثیر دارد. با این حال، شدت و ضعف این تأثیرات به میزان تعاملات هر بخش با اقتصاد جهانی بستگی دارد. صنعت گردشگری نیز، هم از سمت گردشگری خارجی و هم از سمت گردشگری داخلی، از این موضوع تأثیر می‌پذیرد (تمیزی و شهبازی، ۱۳۹۷). اگر نرخ ارز در کشور مقصد افزایش یابد، کالا و خدمات گردشگری برای گردشگران خارجی ارزان تمام می‌شود. به عبارت دیگر، گردشگران خارجی با همان مبالغ قبلی (به ارز) می‌توانند از کالا و خدمات بیشتری بهره ببرند که این باعث ایجاد انگیزه در آنان برای مسافرت به کشور مقصد می‌شود. برعکس، اگر نرخ ارز کاهش یابد، ورود گردشگران خارجی کاهش می‌یابد و موجب خروج گردشگران داخلی به مقصد کشورهای خارجی می‌شود؛ زیرا با کاهش نرخ ارز کالا و خدمات خارجی برای گردشگران داخلی ارزان‌تر تمام می‌شود و این امر تقاضا را برای مسافرت به خارج افزایش می‌دهد (نیازی و رضایی، ۱۳۹۴).

مرور پیشینه

بوچس^۳ و همکاران (2024) در پژوهش خود به بررسی عادلانه بودن عوارض و مالیات بر سفرهای هوایی پرداختند. این مقاله به بررسی اثرات توزیعی گزینه‌های مختلف مالیات مسافرت هوایی و انتشار گازهای گلخانه‌ای برای بریتانیا می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که مالیات بر سفرهای هوایی بسیار کمتر از مالیات بر انرژی خانه یا سوخت موتور است. برناردو^۴ و همکاران (2024) در پژوهش خود به بررسی مالیات بلیت هواپیما در اروپا: اثرات زیست‌محیطی و اقتصادی پرداختند. محققان دریافتند که مالیات بلیت هواپیما تأثیر کلی شایان توجهی بر عرضه خطوط هوایی

1. Little
2. Crouch
3. Buchs
4. Bernardo

کم هزینه و انتشار گازهای گلخانه‌ای دارد. مالیات بر پروازهای ارزان‌تر تأثیر بیشتری بر مسافران می‌گذارد. به همین دلیل، مالیات بر پروازهایی که هزینه‌های جانبی کمتری دارند (مثل پروازهای داخلی)، تأثیرگذارتر است.

آدوئین و همکاران (2023) در پژوهش خود به بررسی تأثیر مالیات گردشگری بین‌المللی در مالدیو پرداختند. کشش‌های مالیاتی تخمین زده شده نشان می‌دهد که مالیات گردشگری تأثیر نامطلوبی در سفرهای ورودی دارد و افزایش مالیات و عوارض گردشگری تقاضا برای گردشگری را به شدت کاهش می‌دهد. همچنین تیوسان (2023) نیز در مطالعات خود به بررسی تأثیر مالیات و خراج‌ها در صنعت گردشگری پرداخته است. از نظر وی، مالیات گردشگری ابزاری است که امکان به دست آوردن منابع برای تأمین مالی هزینه‌های ناشی از فعالیت گردشگری را فراهم می‌کند.

فالك و همکاران (2019) در پژوهش خود، به بررسی تأثیر کوتاه مدت مالیات خروج پرواز در سفر هوایی پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد که افزایش مالیات خروج پرواز، تعداد مسافران را کاهش داده است. همچنین فورسیت و همکاران (2014) نیز در پژوهش خود، به بررسی تأثیر افزایش هزینه‌های خروج از استرالیا در اقتصاد و صنعت گردشگری پرداختند. نتایج پژوهش آنان نیز بیانگر این است که اگرچه اقتصاد استرالیا از این هزینه‌ها سود می‌برد، ولی صنعت گردشگری آسیب می‌بیند و باعث کاهش مسافران و گردشگران خروجی می‌شود. بروبلی^۱ (2019) در پژوهش خود، به تأثیر مالیات خروج هوایی در اقتصاد و گردشگری پرداخته و همچنین تأثیر این مالیات در محیط زیست را نیز بررسی کرده است. وی اظهار داشته که دولت اسکاتلند قصد حذف این مالیات را داشته که با مخالفت مواجه شده است. علاوه بر موارد ذکر شده، بانوس (2021) در پژوهش خود به بررسی کاهش مالیات برای حمایت از صنعت گردشگری پرداخته است. وی در پژوهش خود اظهار داشته است که برخی دولت‌های آمریکای جنوبی در زمان همه‌گیری کرونا، برای حمایت از صنعت گردشگری سعی در کاهش یا حذف مالیات بر سفر کرده‌اند. همچنین، جنسن^۲ و وانهل (2002) نیز در پژوهش خود به بررسی افزایش مالیات‌های گردشگری پرداختند و در این زمینه، ابراز نگرانی کرده‌اند. آن‌ها بر این باورند که صنعت گردشگری باید با مالیات‌های خاصی مانند مالیات خروج و مالیات‌های عمومی مانند مالیات بر ارزش افزوده (VAT)^۳ مقابله کند.

تمیزی و شهبازی (۱۳۹۷) در پژوهش خود به بررسی تأثیر نوسانات نرخ ارز بر بخش گردشگری ایران با استفاده از روش الگوی خودبازگشت وقفه توزیعی ARDL پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که بین نوسانات نرخ ارز و گردشگران ورودی به ایران رابطه معنادار و منفی وجود دارد. همچنین بین نوسانات نرخ ارز و تولید ناخالص داخلی و شاخص قیمت مصرف کننده رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

تقوی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود به بررسی تأثیرات رشد گردشگری در تولید ناخالص داخلی (نمونه موردی: ایران) پرداختند. براساس نتایج مدل، اثر کوتاه مدت تغییرات درآمد بخش گردشگری بر تولید ناخالص داخلی معنادار (غیر صفر) و معادل ۰/۷۳ است که از نظر آماری در سطح ۵ درصد معنادار است و اثر کوتاه مدت تغییرات تعداد گردشگران بر تولید ناخالص داخلی معنادار (غیر صفر) و معادل ۰/۴۶ است که از نظر آماری در سطح ۵ درصد معنادار است؛ لذا اتخاذ سیاست‌های افزایش دهنده درآمد بخش گردشگری می‌تواند جزو ابزارهای مؤثر در افزایش تولید ناخالص داخلی باشد.

نیازی و رضایی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «تأثیر نوسانات نرخ ارز بر بخش گردشگری بین‌المللی در ایران» جریان گردشگری را در ایران در بازه زمانی ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۲ بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که کشش گردشگر خارجی به تولید ناخالص داخلی کشورهایی که بیشترین مسافرت را به ایران دارند مثبت بوده است.

1. Borbely
2. Jensen
3. Value Added Tax

روش پژوهش

مطالعه حاضر از نوع تحقیقی - تحلیلی است و از منظر روش‌شناسی، تحقیق براساس روش «تحقیق کتابخانه‌ای - اسنادی» انجام شده است. در مرحله اول، براساس نتایج مطالعه کتابخانه‌ای درخصوص مبانی نظری و پیشینه پژوهش، چهارچوب اولیه عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده سفرهای برون مرزی در ایران با تمرکز بر عوارض خروج با به‌کارگیری روش ARDL شناسایی شد. سپس ارزیابی از طریق نتایج روش ARDL انجام گرفت. دوره داده‌های بررسی شده از سال ۱۴۰۰-۱۳۸۵ و جامعه مورد مطالعه کشور ایران است. متغیرهای بررسی شده در تحقیق حاضر، لگاریتم تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر (LnP_t)، لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه ($Ln GDP_t$)، لگاریتم نرخ ارز ($Ln EXR_t$)، لگاریتم نرخ تورم ($Ln INF_t$) و لگاریتم هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور ($Ln LEV_t$) است و داده‌های مربوطه از بانک جهانی^۱ و مرکز آمار ایران^۲ گردآوری شده‌اند. شکل کلی مدل تقاضای مسافرت‌های خارجی براساس مبانی نظری و مطالعه سینتارام و همکاران (2014) به‌صورت زیر است:

$$P_t = f(GDP_t, EXR_t, INF_t, LEV_t) \quad (1)$$

تمامی متغیرهای معادله (۱) به‌صورت لگاریتم طبیعی استفاده شده است و شکل کلی معادله به‌صورت زیر مدل‌سازی می‌شود:

$$Ln P_t = \beta_1 + \beta_2 Ln GDP_t + \beta_3 Ln EXR_t + \beta_4 Ln INF_t + \beta_5 Ln LEV_t + \mu_t \quad (2)$$

که در آن، LnP_t لگاریتم تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر به خارج از کشور)، $Ln GDP_t$ لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه (سالانه)، $Ln EXR_t$ لگاریتم نرخ ارز (واقعی)، $Ln INF_t$ لگاریتم نرخ تورم (سالانه) و $Ln LEV_t$ لگاریتم هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور (برحسب میلیون ریال) است. μ_t نیز جمله خطا (باقی‌مانده‌ها) است که دارای توزیع نرمال است.

در این تحقیق، از مدل خودتوضیح با وقفه‌های گسترده^۳، که پسران و همکاران (2001) معرفی کرده است، برای بررسی هم‌انباشتگی و همچنین تخمین روابط کوتاه‌مدت و نیز بلندمدت بین تعداد مسافرت‌های خارجی، تولید ناخالص داخلی سرانه، نرخ ارز، نرخ تورم و هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور استفاده شده است. این روش مزیت‌های بسیاری نسبت به سایر تکنیک‌های موجود دارد و بنابراین به‌طور گسترده در مطالعات تجربی استفاده می‌شود. مهم‌ترین مزیت رویکرد ARDL این است که این روش صرف‌نظر از این‌که متغیرهای مدل $I(0)$ یا $I(1)$ هستند، کاربردی نیز هستند^۴. دلیل دیگر این است که این روش در مقایسه با روش‌های دیگر، در نمونه‌های محدود یا کوچک کارایی بیشتری دارد. علاوه بر آن، در این روش علاوه بر محاسبه رابطه بلندمدت میان متغیرها، امکان محاسبه کوتاه‌مدت و پویا نیز وجود دارد (محمودی و محمودی، ۱۳۹۷). ضمن آن‌که سرعت تعدیل به تعادل بلندمدت، با افزودن مدل ECM پس از شوک‌های کوتاه‌مدت، قابل محاسبه است. علاوه بر این، به دلیل هم‌بسته‌نبودن جملات اختلال در رویکرد ARDL، مشکل درون‌زایی بروز نمی‌کند. همچنین روش ARDL توانایی برآورد هم‌زمان ضرایب کوتاه‌مدت و بلندمدت الگو و تعیین جهت علیت بین متغیرهای الگو را دارد (Pesaran & Shin, 1999).

گرنجر (1988) عنوان می‌کند که در صورت تأیید یک رابطه هم‌انباشتگی بین دو متغیر، علیت به مفهوم گرنجری، حداقل در یک جهت (یک‌طرفه یا دوطرفه) بین آن‌ها وجود نخواهد داشت. الگوی تصحیح خطا نشان می‌دهد که تغییرات متغیر وابسته، تابعی از انحراف از رابطه بلندمدت (که با جزء تصحیح خطا بیان می‌شود) و تغییرات سایر متغیرهای توضیحی است. این الگو، که رفتار کوتاه‌مدت و بلندمدت دو متغیر را به هم ربط می‌دهد، به‌صورت زیر مطرح می‌شود:

۱. برای جمع‌آوری متغیرهای تولید ناخالص داخلی سرانه، نرخ ارز و نرخ تورم؛ <https://www.worldbank.org>

۲. حوزه گردشگری برای جمع‌آوری متغیرهای تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر و هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور؛ <https://www.amar.org.ir>

3. ARDL

۴. باید توجه داشت که این تکنیک را در صورت وجود سری‌های زمانی $I(2)$ در مدل، نمی‌توان به کار برد.

$$\Delta Y_t = \alpha + \sum_{i=1}^m \beta_i \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=1}^m \gamma_i \Delta X_{t-i} + \lambda \varepsilon_{t-1} + v_t \quad -1 < \lambda < 0$$

رابطه علیت بلندمدت توسط معناداری ضریب جمله تصحیح خطا با استفاده از آماره t استخراج می‌شود. وجود یک رابطه معنادار در تفاضل اول متغیرها، شواهدی را برای علیت کوتاه‌مدت ایجاد می‌کند. به فرض مثال، اگر $a_{12,i} \neq 0$ باشد (به ازای هر i)، بیان‌کننده این است که لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه باعث افزایش تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر به خارج از کشور) می‌شود و اگر $a_{11,i} \neq 0$ باشد (به ازای هر i)، لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه علت افزایش تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر به خارج از کشور) است. در ادامه، به نتایج پژوهش و تحلیل آن‌ها پرداخته خواهد شد.

یافته‌های پژوهش

در جدول ۱ آماره‌های توصیفی و ماتریس هم‌بستگی متغیرها بیان شده است. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، میانگین تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر در بازه زمانی بررسی شده برابر با ۷۸۹۰۳۶ نفر بوده است. میانگین تولید ناخالص داخلی سرانه، نرخ ارز، نرخ تورم و هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور به‌ترتیب برابر با ۴۶۳۷/۵۲ دلار، ۱۴۵۴۳/۰۹ تومان، ۲۱/۱۷ درصد، ۴۲۰۹۹۴/۳۳ میلیون ریال است.^۱

جدول ۱: آماره‌های توصیفی و ماتریس هم‌بستگی

متغیرها	P_t	GDP_t	EXR_t	INF_t	LEV_t
میانگین	۷۸۹۰۳۶/۵۲	۴۶۳۷/۵۲	۱۴۵۴۳/۰۹	۲۱/۱۷	۴۲۰۹۹۴/۳۳
حداکثر مقدار	۱۶۲۰۷۱۶	۵۶۱۴/۱۱	۴۲۰۰۰	۳۹/۰۰	۱۲۹۶۲۸۴
حداقل مقدار	۱۰۰۵۵۶	۳۵۹۹/۶۰	۱۷۴۸/۳۵	۰/۴۲	۱۳۰۵۴۵
انحراف معیار	۰/۴۹۳۴	۶۳۷/۷۸	۱۳۶۰۲/۶۲	۱۱/۱۹	۰/۲۱۱۹
چولگی	-۰/۱۶۴۱	۰/۹۵۹۵	-۰/۵۲۵۰	۰/۲۳۲۶	۰/۰۴۵۱
کشیدگی	۲/۰۵۸۸	۲/۳۹۵۰	۲/۳۵۷۶	۱/۵۲۹۸	۱/۹۲۱۶
آماره جارکو-برا	۱/۸۶۲۹	۷/۵۹۲۲	۲/۸۴۱۳	۴/۴۵۸۲	۲/۱۹۵۷
احتمال	۰/۳۹۳۹	۰/۰۲۲۴	۰/۲۴۱۵	۰/۱۰۷۶	۰/۳۳۳۶
$\ln P_t$	۱/۰۰۰۰				
$\ln GDP_t$	۰/۶۴۸۸	۱/۰۰۰۰			
$\ln EXR_t$	-۰/۹۸۰۹	۰/۵۷۴۳	۱/۰۰۰۰		
$\ln INF_t$	۰/۹۶۳۹	۰/۷۱۲۴	-۰/۹۲۷۰	۱/۰۰۰۰	
$\ln LEV_t$	-۰/۳۶۴۰	۰/۷۵۳۸	-۰/۲۳۴۲	۰/۴۵۴۷	۱/۰۰۰۰

همچنین جدول ۱ نتایج حاصل از آماره‌های توصیفی و هم‌بستگی‌های دوه‌دوره‌ای ارائه می‌دهد. با استفاده از آماره جارکو-برا نتایج بیانگر آن است که تمامی سری‌ها مانند تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر، لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، لگاریتم نرخ ارز، لگاریتم نرخ تورم و لگاریتم هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور، دارای توزیع نرمال هستند. تجزیه و تحلیل هم‌بستگی‌های دوه‌دوره‌ای در جدول ۱ بیان می‌کند که بین تمامی متغیرهای توضیحی با تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر هم‌بستگی وجود دارد، اما متغیرهای لگاریتم نرخ ارز و لگاریتم هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور دارای هم‌بستگی مثبت و متغیرهای لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه و لگاریتم نرخ تورم دارای هم‌بستگی منفی با تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافرند.

۱. مقادیر حداکثر و حداقل متغیرها نیز ارائه شده است.

اکبرپور و همکاران/ ناسایی و ارزیابی عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده گردشگری برون مرزی در ایران با تمرکز بر عوارض خروج

برای آزمون وجود یک رابطه تعادلی بلندمدت میان متغیرهای بررسی شده، از روش ARDL استفاده شده است. مزیت این روش در آن است که علاوه بر تعیین تعداد بردارهای هم‌انباشتگی (تعداد روابط بلندمدت میان متغیرها)، نیازی به دانستن درجه انباشتگی متغیرهای موجود در مدل نیست.

آزمون ریشه واحد

ابتدا لازم است تمامی متغیرها را از لحاظ ایستا یا نایستاب بودن بررسی کنیم. جدول ۲ شامل تمامی متغیرها با آماره دیکی - فولر (ADF) در سطح و تفاضل مرتبه اول برای بررسی ایستایی (مانایی) است.

جدول ۲: نتایج حاصل از انجام آزمون‌های ریشه واحد

متغیرها	ADF	PP	ADF	PP
	I(0)	I(1)		
P	-۲/۰۹۷	-۲/۰۷۷	-۳/۶۱۷	-۳/۶۱۵
GDP	-۱/۵۴۹	-۱/۵۴۷	-۳/۶۱۲	-۳/۶۱۴
EXR	-۰/۹۱۸	-۰/۵۲۱	-۳/۰۴۵	-۳/۶۲۴
INF	-۱/۰۹۶	-۱/۳۸۰	-۴/۳۱۲	-۳/۷۸۵
LEV	-۲/۷۸۵	-۲/۸۸۵	-۳/۶۱۲	-۳/۶۱۴

(مقادیر بحرانی در هر دو آزمون به ترتیب (۲-/۱۴، ۲-/۲۵ و -۲/۴۴) در سطح معناداری ۱٪، ۵٪ و ۱۰٪ است.)

نتایج آزمون مانایی هر دو آزمون دیکی فولر تعمیم یافته و فیلپس- پرون در جدول ۲ نشان می‌دهد که متغیر LEV در سطح ماناست، اما سایر متغیرها در سطح مانا نیستند. گرچه همه متغیرها با یک بار تفاضل‌گیری (تفاضل‌گیری مرتبه اول) مانا شدند؛ بنابراین نتایج آزمون ریشه واحد یک توجیه قوی برای استفاده از رویکرد ARDL گزارش می‌کند؛ زیرا هیچ متغیر I(2) وجود ندارد.

آزمون هم‌انباشتگی

در جدول ۳ سعی شده است به بررسی آزمون هم‌انباشتگی بین متغیرها پرداخته شود. نتایج به شرح زیر ارائه شده است:

جدول ۳: آزمون کرانه‌ها

Outcome	t_BDM	F_PSS
Cointegration	-۳/۹۷۸	۱۱/۲۵۲

همان‌طور که نتایج آزمون کرانه‌ها در جدول ۳ نشان می‌دهد، فرضیه صفر مبنی بر فقدان هم‌انباشتگی رد می‌شود. نتایج آزمون بیانگر آن است که بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در این مطالعه، رابطه هم‌انباشتگی بلندمدت وجود دارد.

آزمون رابطه بلندمدت میان متغیرها (آزمون F)

برای بررسی بودن یا نبودن رابطه بلندمدت میان متغیرها، آماره F برای هریک از معادلات (۴) تا (۸)، به روش OLS برآورد شده و سپس معناداری مشترک ضرایب متغیرهای سطح با وقفه براساس رابطه (۹) آزمون می‌شود. اگر یکی از آماره‌های F بیشتر از حد بالای ارزش بحرانی به دست آید، وجود رابطه بلندمدت میان متغیرها تأیید می‌شود (Amadeh, 2009). نتایج آزمون F در جدول ۴ مشاهده می‌شود. همچنین جدول ۴ مرزهای مقادیر بحرانی را نشان می‌دهد.

گردشگری و اوقات فراغت، دوره ۹، شماره پیاپی ۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

جدول ۴: آماره F برای بررسی رابطه بلندمدت میان متغیرها

رابطه میان متغیرها	وقفه‌های بهینه*	مقدار آماره F	R ²	Adj-R ²	آماره دوربین-واتسون
$\ln P_t = f(\ln GDP_t, \ln EXR_t, \ln INF_t, \ln LEV_t)$	۱،۱۰،۰،۰،۰	۵۰۷/۸۱۸۹	۰/۹۸۸۰	۰/۹۸۶۰	۲/۱۴۸۴
$\ln GDP_t = f(\ln P_t, \ln EXR_t, \ln INF_t, \ln LEV_t)$	۱،۰،۰،۰،۰	۳۴/۷۳۳۱	۰/۸۲۰۴	۰/۷۹۶۸	۲/۰۱۰۹
$\ln EXR_t = f(\ln P_t, \ln GDP_t, \ln INF_t, \ln LEV_t)$	۰،۰،۱،۰،۰	۶۲۹/۰۲۶۴	۰/۹۸۸۰	۰/۹۸۶۵	۱/۸۴۳۴
$\ln INF_t = f(\ln P_t, \ln GDP_t, \ln EXR_t, \ln LEV_t)$	۰،۱،۰،۰،۰	۱۱۸/۷۰۵۳	۰/۹۵۰۶	۰/۹۴۲۶	۱/۸۳۷۵
$\ln LEV_t = f(\ln P_t, \ln GDP_t, \ln EXR_t, \ln INF_t)$	۰،۱،۰،۰،۰	۳۲/۹۶۲۱	۰/۸۱۲۶	۰/۷۸۷۹	۱/۴۰۱۰

* وقفه‌های بهینه براساس معیار شوارتز-بیزین انتخاب شده است.

جدول ۵: سطوح معناداری مختلف در محدوده‌های متفاوت مقادیر بحرانی

سطوح معناداری	I(۰)	I(۱)
۱%	۷/۰۵۷	۷/۸۱۵
۵%	۴/۹۳۴	۵/۷۶۴
۱۰%	۴/۰۴۲	۴/۷۸۸

(جدول مرزهای مقادیر بحرانی برای آماره F، پسران، ۱۹۹۷).

جدول ۵ نشان می‌دهد که مقادیر آماره F از تمامی مقادیر بالای ارزش بحرانی در جدول ۴ بیشترند؛ لذا فرضیه صفر در رابطه (۹)، مبنی بر نبود رابطه بلندمدت، تأیید نشده و نتیجه می‌گیریم که بین تمامی متغیرها، روابط بلندمدت وجود دارد.

نتایج برآورد مدل و بحث

پس از اطمینان از وجود رابطه هم‌انباشتگی و بلندمدت میان متغیرهای مدل، ضرایب برآوردی مدل ARDL بر رابطه (۴) به صورت جدول ۶ به دست می‌آید.

جدول ۶: نتایج بلندمدت و کوتاه‌مدت تخمین مدل (وقفه بهینه براساس معیار شوارتز-بیزین انتخاب شده است).

مدل $ARDL(۱،۱،۰،۰،۰)$		
نتایج بلندمدت		
نام متغیر	ضریب	t-آماره [Prob]
عرض از مبدأ	۱/۰۵۰	۰/۰۰۱[۳/۵۰]
$\ln GDP_t$ (تولید ناخالص داخلی سرانه)	۰/۰۱۹۳	۰/۰۱۲[۲/۵۲]
$\ln EXR_t$ (نرخ ارز)	-۰/۰۱۴۴	۰/۰۰۰[-۳/۹۴]
$\ln INF_t$ (نرخ تورم)	۰/۰۱۰۱	۰/۰۱۹[۲/۳۷]
$\ln LEV_t$ (هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور)	-۰/۰۱۱۷	۰/۰۰۰[-۵/۹۴]
نتایج کوتاه‌مدت		
نام متغیر	ضریب	t-آماره [Prob]
عرض از مبدأ	-۰/۶۳	۰/۰۰۰[-۸/۲۹]

اکبرپور و همکاران/ ناسایی و ارزیابی عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده گردشگری برون‌مرزی در ایران با تمرکز بر عوارض خروج

LnGDP _t (تولید ناخالص داخلی سرانه)	۰/۰۱۱۳	۰/۰۰۰[۹/۸۵]
Ln EXR _t (نرخ ارز)	-۰/۰۱۵۸	۰/۰۰۰[۳/۸۳]
Ln INF _t (نرخ تورم)	۰/۰۰۹۲	۰/۰۳۱[۲/۴۰]
Ln LEV _t (هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور)	-۰/۰۱۲۹	۰/۰۳۷[۲/۱۶]
ECM _{t-1}	-۰/۶۲۱۳	۰/۰۰۰[۴/۹۴]
$*C + ۰/۵۶ * Ln LEV_t - ۰/۰۹۸۸ * Ln INF_t + ۰/۰۴۲۱ * Ln EXR_t + ۰/۰۱۱۴ * Ln GDP_t - ۰/۰۱۳۱ * ECM_{t-1} = Ln P_t +$		
آزمون تشخیص		
نتیجه (a=۰/۵)	χ^2 آماره (Prob)	آزمون
عدم خودهمبستگی	۰/۴۲۶[۰/۶۳۲۶]	خودهمبستگی
صحت فرم تبعی	۰/۶۱۴[۰/۲۵۴۴]	فرم تبعی
نرمال بودن اجزا اخلاص	۰/۳۰۶[۲/۳۶۸۲]	نرمال بودن
همسانی واریانس	۰/۶۶۷[۵/۰۵۳۱]	ناهمسانی واریانس

نتایج بلندمدت بیانگر آن است که ضرایب متغیرها، از معناداری بالایی برخوردار بوده و علامت آن‌ها با تئوری‌های اقتصادی سازگار است؛ به‌گونه‌ای که افزایش و شدت روند هریک از متغیرها مؤثر بر متغیر وابسته (تعداد افراد مشمول مسافرت‌های خارج‌رفته) است. معنادار بودن ضرایب متغیرها به این معناست که این متغیرها در بلندمدت تأثیر معناداری (با توجه به علامت ضرایب) در مسافرت‌های خارجی دارند. نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که تولید ناخالص داخلی سرانه، اثر مثبت و معناداری در تعداد مسافرت‌های خارجی در بلندمدت دارد. در واقع، با یک‌صدم درصد افزایش رشد اقتصادی، تعداد مسافرت‌های خارجی حدود ۰/۰۱۹۳ درصد افزایش می‌یابد. از آنجایی که افزایش تولید ناخالص داخلی به افزایش درآمد خانوارها منجر می‌شود، بنابراین افزایش درآمد می‌تواند در بلندمدت برای خرید کارهای غیرضروری (مثل سفر) توسط خانوارها هزینه شود. این امر به افزایش تعداد سفرهای خارجی منجر می‌شود. نتایج برآورد مدل ARDL همچنین رابطه مثبت و از نظر آماری معنادار بین تولید ناخالص داخلی و تعداد مسافرت‌های خارجی را نیز نشان می‌دهد. در واقع، نتایج بیانگر این است که افزایش درآمد سرانه سبب افزایش تعداد سفرهای خارجی در کوتاه‌مدت نیز می‌شود.

نتایج برآورد مدل نشان داد که بین نرخ ارز و تعداد سفرهای خارجی در بلندمدت رابطه منفی و معنادار وجود دارد. در واقع، با افزایش نرخ ارز و تضعیف پول ملی، هزینه سفر به خارج برای ایرانیان گران‌تر می‌شود که این می‌تواند رابطه منفی بین نرخ ارز و تعداد مسافرت‌های خارجی را تأیید کند. علاوه‌براین، نتایج بیانگر آن است که در کوتاه‌مدت بین نرخ ارز و تعداد سفرهای خارجی نیز رابطه منفی و معناداری وجود دارد؛ بنابراین یافته‌های این مطالعه، به سیاست‌گذاران کنترل رشد نرخ ارز برای توسعه صنعت گردشگری را پیشنهاد می‌کند.

نتایج جدول ۵ حاکی از آن است که بین نرخ تورم و تعداد سفرهای خارجی در بلندمدت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. افزایش تورم سبب کاهش قدرت خرید خانوارها به‌ویژه و خانوارهای طبقه اقتصادی پایین می‌شود، اما با افزایش تورم، ارزش دارایی‌های خانوارهای متوسط به بالا افزایش می‌یابد. از طرفی، از آنجایی که سفر خارجی کالایی لوکس محسوب می‌شود؛ بنابراین این کالا در سبد خانوارهای متوسط به بالا قرار دارد. به این مفهوم که معمولاً قشر ضعیف امکان دسترسی به کالاهای لوکس مثل سفر را ندارند؛ از این‌رو رابطه مثبت بین تورم و تعداد سفرهای خارجی توجیه‌پذیر است. نتایج جدول ۵ همچنین رابطه مثبت و معناداری بین تورم و تعداد مسافرت‌های خارجی را در کوتاه‌مدت نشان می‌دهد.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که بین عوارض خروج از کشور و تعداد مسافرت‌های خارجی در بلندمدت از نظر آماری رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در واقع با افزایش یک‌صدم درصد عوارض خروج از کشور، تعداد مسافرت‌های خارجی حدود درصد در بلندمدت کاهش می‌یابد. در واقع با افزایش عوارض خارج از کشور، سفرگران‌تر و از سبد خانوارهای متوسط حذف می‌شود. از این‌رو، می‌تواند سبب کاهش تعداد سفرهای خارجی شود. علاوه‌براین، نتایج برآورد مدل نشان داد که افزایش عوارض خروج از کشور سبب کاهش تعداد سفرهای خارجی در کوتاه‌مدت نیز می‌شود. یافته‌های این مطالعه پیامدهای سیاستی مهمی در خصوص افزایش عوارض سفرهای خارجی ارائه می‌دهد. در واقع،

سیاست‌گذاران باید به‌منظور توسعه صنعت گردشگری، در افزایش عوارض سفر، با احتیاط بیشتری تصمیم‌گیری کنند. برخی مطالعات در سایر کشورها نیز نتیجه گرفتند افزایش عوارض خروج سبب کاهش تقاضای سفر می‌شود (Adedoyin et al., 2023; Falk & hagsten, 2019). رادمش (۱۴۰۲) نیز نتیجه گرفت که عوارض خروج در کشور، حقوق شهروندی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد.

براساس آزمون‌های تشخیصی، فرضیه صفر مبنی بر عدم خودهمبستگی اجزای اخلاص، تصریح درست فرم تبعی، توزیع نرمال جملات پسماند و همسانی واریانس را نمی‌توان رد کرد که این امر اعتبار نتایج را نشان می‌دهد. در نتایج کوتاه‌مدت نیز تمامی ضرایب معنادار بوده و این بیان می‌کند که در کوتاه‌مدت نیز افزایش یا رشد سایر متغیرها، تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. همان‌گونه که نتایج کوتاه‌مدت نشان می‌دهد، با افزایش یک‌درصدی تولید ناخالص داخلی سرانه ($\ln GDP_t$) متغیر تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) به‌اندازه ۰/۱۱۳ درصد در کوتاه‌مدت افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش یک‌درصدی نرخ تورم ($\ln INF_t$) متغیر تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) به‌اندازه ۰/۱۱۳ درصد در کوتاه‌مدت افزایش می‌یابد. در مقابل، افزایش یک‌درصدی نرخ ارز ($\ln EXR_t$) و افزایش یک‌درصدی هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور ($\ln LEV_t$) به‌ترتیب تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) را به‌اندازه ۰/۱۵۸ درصد و ۰/۱۱۷ درصد در کوتاه‌مدت کاهش می‌دهند. همان‌طور که اندازه ضرایب در کوتاه‌مدت نشان می‌دهد، به‌لحاظ قدر مطلق، اندازه‌ها کمتر از ضرایب بلندمدت هستند و این نشان می‌دهد که در زمینه تأثیرات متغیرها بر یکدیگر، این متغیرها در بلندمدت همدیگر را تقویت می‌کنند.

ضریب ECM نیز ۰/۶۲- است و این بیان می‌کند که در این فرایند، تعدیل حاصل از سایر عوامل مؤثر در تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) در کوتاه‌مدت به‌صورت سریع و یکنواخت امکان‌پذیر است؛ به‌طوری‌که در هر سال حدود ۶۲ درصد شوک‌های کوتاه‌مدت ناشی از عوامل مؤثر بر تعداد مسافرت‌های خارجی (برحسب تعداد مسافر) تعدیل می‌شود. درواقع در هر دوره زمانی که در این تحقیق یک سال در نظر گرفته شده است، ۶۲ درصد انحراف از تعادل بلندمدت جبران می‌شود.

نتایج علیت گرنجر

با توجه به وجود رابطه بلندمدت میان تعداد مسافرت‌های خارجی $\ln P_t$ (برحسب تعداد مسافر)، تولید ناخالص داخلی سرانه ($\ln GDP_t$)، نرخ ارز ($\ln EXR_t$)؛ نرخ تورم ($\ln INF_t$)؛ هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور ($\ln LEV_t$)؛ علیت گرنجری^۱ میان متغیرها در چهارچوب مدل $VECM^2$ براساس رابطه (۳) سنجش شد. فرضیه صفر مدنظر این است که هیچ رابطه علیتی بین متغیرهای بررسی شده وجود ندارد و درصورت عدم پذیرش آن، نتیجه گرفته می‌شود که بین متغیرهای بررسی شده رابطه علی وجود دارد. نتایج آزمون علیت به ارائه پیشنهادهایی برای سیاست‌گذاران در راستای بهبود برنامه‌ریزی در حوزه گردشگری منجر می‌شود. نتایج این آزمون در جدول ۷ بیان شده است.

جدول ۷: نتایج آزمون علیت

کوتاه‌مدت					جهت علیت
$\ln LEV_t$	$\ln INF_t$	$\ln EXR_t$	$\ln GDP_t$	$\ln P_t$	متغیر وابسته
۰/۵۳۱۶	۰/۰۲۴۶**	۰/۰۲۵۴**	۰/۰۹۱۳***	-	$\ln P_t$
۰/۱۲۵۰	۰/۱۹۴۶	۰/۰۳۳۳**	-	۰/۳۱۹۵	$\ln GDP_t$
۰/۷۸۰۸	۰/۰۵۶۴**	-	۰/۱۶۶۹	۰/۰۴۶۹**	$\ln EXR_t$
۰/۳۲۲۴	-	۰/۰۰۱۶*	۰/۰۸۸۵***	۰/۱۱۵۸	$\ln INF_t$
-	۰/۹۳۵۴	۰/۱۸۴۹	۰/۱۱۴۸	۰/۷۲۸۶	$\ln LEV_t$

(مقادیر نشان‌دهنده Prob- Value هستند و علامت‌های *، ** و *** به ترتیب بیان‌کننده سطح معناداری در ۱٪، ۵٪ و ۱۰٪ هستند.)

1. Granger Causality

2. Vector Error Correction Model

اکبرپور و همکاران/ ناسایی و ارزیابی عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده گردشگری برون‌مرزی در ایران با تمرکز بر عوارض خروج

همان‌طور که از نتایج جدول ۷ برمی‌آید، در کوتاه‌مدت یک رابطه علی دوطرفه بین تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر، لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه وجود دارد. نرخ ارز، نرخ تورم و هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور با تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر علیت گرنجری دوطرفه نیستند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

امروزه صنعت گردشگری بخش مهمی برای توسعه کشورها از نظر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی محسوب می‌شود؛ ازاین‌رو، هدف این مطالعه شناسایی و ارزیابی عوامل بازدارنده و تقویت‌کننده گردشگری برون‌مرزی در ایران با تمرکز بر عوارض خروج است؛ بنابراین در این تحقیق رابطه کوتاه‌مدت و بلندمدت میان متغیرهای عوارض خروج از کشور، تولید ناخالص داخلی سرانه، نرخ ارز، نرخ تورم و هزینه ویزا بر مسافرت‌های خارجی با رویکرد ARDL بررسی شد و داده‌های مربوطه برای دوره زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۰ از بانک جهانی و مرکز آمار ایران جمع‌آوری شدند. نتایج کلی بیانگر آن بود که طبق آماره جاکو- برا، تمامی سری‌ها از جمله تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر، لگاریتم تولید ناخالص داخلی سرانه، لگاریتم نرخ ارز، لگاریتم هزینه ویزا و عوارض خروج از کشور دارای توزیع نرمال هستند. همچنین طبق هم‌بستگی‌های دو به دو مشخص شد که بین تمامی متغیرهای توضیحی با تعداد مسافرت‌های خارجی برحسب تعداد مسافر، هم‌بستگی وجود دارد. نتایج نشان داد که رشد اقتصادی به توسعه گردشگری برون‌مرزی در کوتاه‌مدت و بلندمدت کمک می‌کند. علاوه‌برآن، نتایج نشان داد که افزایش نرخ ارز آسیب زیادی به صنعت گردشگری، به‌ویژه گردشگری برون‌مرزی، در کوتاه‌مدت و بلندمدت وارد می‌کند. یافته‌های تجربی این مطالعه بیانگر این بود که افزایش عوارض خروج از کشور سبب کاهش سفرهای خارجی در کوتاه‌مدت و بلندمدت می‌شود. ضریب تعدیل ECM (۶۲٪) نشان داد که در هر دوره زمانی یک‌ساله، ۶۲ درصد انحراف از تعادل بلندمدت جبران می‌شود. یافته‌های تجربی این مطالعه به مقامات و سیاست‌گذاران پیشنهاد می‌کند برای توسعه صنعت گردشگری، نگاه محتاطانه‌تری به افزایش عوارض خروج از کشور داشته باشند و برای افزایش درآمدهای حاصل از سفرهای خارجی، راهکارهای دیگری بیندیشند. علاوه‌براین، نتایج این مطالعه کنترل نرخ ارز را برای توسعه صنعت گردشگری توصیه می‌کند. همچنین براساس نتایج حاصله پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان حوزه گردشگری با دقت نظر بیشتری درخصوص افزایش هزینه‌های ویزا و عوارض خروج از کشور، که از عوامل منفی و بازدارنده در روند مسافرت‌های خارجی هستند، تصمیمات را اتخاذ کنند؛ چراکه موجب کاهش ارتباطات با دنیای خارج می‌شود و از بُعد رونق گردشگری، تأثیرات بازدارنده هم در دوره‌های کوتاه‌مدت و هم بلندمدت خواهد داشت. این مطالعه به محققان آینده بررسی تفاوت‌های منطقه‌ای بر روی گروه‌های مختلف مسافران (مثل مسافران تجاری و تفریحی) را پیشنهاد می‌کند. به‌علاوه، محققان آینده می‌توانند برخی متغیرهای سیاسی و اجتماعی را نیز در کنار متغیرهای اقتصادی در مطالعه تجزیه و تحلیل کنند.

ORCID:

Tahereh Ashtiani	 http://orcid.org/0000-0001-5153-3550
Mohammad Akbarpour	 http://orcid.org/0000-0002-6021-8859
Fatemeh Izadi Yazdanabadi	 http://orcid.org/0000-0001-6604-8283
Seyed Mohammadreza Mazhari	 http://orcid.org/0000-0002-6066-6029

منابع

- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (سال‌های مختلف). بانک اطلاعاتی سری‌های زمانی. پورا احمد، احمد، حسینی سیاه‌گلی، مهناز، و صفدری مولان، امین (۱۳۹۵). ارزیابی شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری در جوامع میزبان، مطالعه موردی: شهرستان ساری. آمایش جغرافیایی فضا، ۶(۲۱)، ۱۷۲-۱۶۰.
- تقوی، مهدی، صفایی، پویان و کرد، عادل (۱۳۹۷). بررسی اثرات رشد گردشگری بر تولید ناخالص داخلی (نمونه موردی ایران). اقتصاد کاربردی، ۸۸(۲۷)، ۴۹-۵۸.
- تمیزی، علیرضا و شهبازی، ساناز (۱۳۹۷). بررسی تأثیر نوسانات نرخ ارز بر بخش گردشگری ایران. گردشگری و توسعه، ۷(۴)، ۱۷-۱۸. <https://doi.org/10.22034/JTD.2019.118442.1334>
- رادمنش، منصور (۱۴۰۲). واکاوی تأثیر عوارض خروج از کشور بر حقوق شهروندی. پژوهش ملل، ۹(۹۵)، ۱-۱۹.
- رسول‌زاده اقدم، صمد، محمدتبار، احمد، عدلی‌پور، صمد و زینی‌وند، یوسف (۱۳۹۵). فرصت‌ها و محدودیت‌های صنعت گردشگری در ایران. مطالعات جامعه‌شناسی، ۹(۳۰)، ۶۳-۸۰.
- محمودی، حسین و محمودی، مهدی (۱۳۹۷). بررسی عوامل منتخب مؤثر بر مصرف انرژی‌های فسیلی با تأکید بر مصرف برق. هفتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت. تهران.
- نیازی، اسفندیار و رضایی، غلامرضا (۱۳۹۴). تأثیر نوسانات نرخ ارز بر بخش گردشگری بین‌المللی ایران. دومین همایش گردشگری، سرمایه‌های ملی و چشم‌انداز آینده. اصفهان.
- Adedoyin, F. F., Seetaram, N., Disegna, M., & Filis, G. (2023). The effect of tourism taxation on international arrivals to a small tourism-dependent economy. *Journal of Travel Research*, 62(1), 135-153. <https://doi.org/10.1177/00472875211053658>
- Alam, M., Hussain, J., & Kiran, F. (2024). Unlocking the Dynamic Impact of Economic and Non-Economic Factors on Tourism Demand in BRICS Economies. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-4143234/v1>
- Allison, G., Kiersznowski, N., & Fitzek, C. (2022). The great economic rivalry: China vs the US. *Paper, Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School*, 16-17.
- Álvarez-Albelo, C. D., Hernández-Martín, R., & Padrón-Fumero, N. (2017). Air passenger duties as strategic tourism taxation. *Tourism Management*, 60, 442-453. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.12.002>
- Banús, S. C. H. (2021). Specifics of the Tax System to Support Tourism before and during the COVID-19 Pandemic: Evidence from South American Countries. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 92, p. 01016). EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219201016>
- Barna Katalin, M., Zsófia, P. (2017). Analysis of the tourism tax between 2000 and 2013 in Hungary. *Területi Statisztika*, 57(2), 224-243. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219201016>
- Barron, G. N., Kerr, B., & Wood, R. C. (2001). Arguing for and against tourism taxation: Insights from the Scottish context. *Scottish Affairs*, 37(1), 72-87. <https://doi.org/10.3366/scot.2001.0054>

- Bernardo, V., Fageda, X., & Teixidó, J. (2024). Flight ticket taxes in Europe: Environmental and economic impact. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 179, 103892. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2023.103892>
- Borbely, D. (2019). The environmental case for retaining (and not scrapping) Air Departure Tax. *Fraser of Allander Economic Commentary*, 43(2), 1-8.
- Büchs, M., & Mattioli, G. (2024). How socially just are taxes on air travel and 'frequent flyer levies'? *Journal of Sustainable Tourism*, 32(1), 62-84. <https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2115050>
- Cárdenas García, P. J., Pulido Fernández, J. I., Durán Román, J. L., & Carrillo Hidalgo, I. (2022). Tourist taxation as a sustainability financing mechanism for mass tourism destinations. *International Journal of Tourism Research*, 24(4), 577-592. <https://doi.org/10.1002/jtr.2523>
- Carstens, A. (2022). The return of inflation. *speech at the International Center for Monetary and Banking Studies, Geneva*, 5 April 2022. <https://www.bis.org/speeches/sp220405.htm>
- Chaudhry, I. S., Nazar, R., Ali, S., Meo, M. S., & Faheem, M. (2022). Impact of environmental quality, real exchange rate and institutional performance on tourism receipts in East-Asia and Pacific region. *Current Issues in Tourism*, 25(4), 611-631. <https://doi.org/10.1080/13683500.2021.1894101>
- Chon, K.K.S. and Hao, F. (2024), "Technological evolution in tourism: a Horizon 2050 perspective", *Tourism Review*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/TR-10-2023-0753>
- Coscieme, L., Mortensen, L. F., Anderson, S., Ward, J., Donohue, I., & Sutton, P. C. (2020). Going beyond Gross Domestic Product as an indicator to bring coherence to the Sustainable Development Goals. *Journal of Cleaner Production*, 248, 119232. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119232>
- Dalir, S., Mahamadinov, A., & Olya, H. G. (2021). Airbnb and taxation: Developing a seasonal tax system. *Tourism Economics*, 27(2), 365-378. <https://doi.org/10.1177/1354816620904894>
- Durán-Román, J. L., Cárdenas-García, P. J., & Pulido-Fernández, J. I. (2020). Tourist tax to improve sustainability and the experience in mass tourism destinations: The case of Andalusia (Spain). *Sustainability*, 13(1), 42. <https://doi.org/10.3390/su13010042>
- Falk, M., & Hagsten, E. (2019). Short run impact of the flight departure tax on air travel. *International Journal of Tourism Research*, 21(1), 37-44. <https://doi.org/10.1002/jtr.2239>
- Forsyth, P., Dwyer, L., Spurr, R., & Pham, T. (2014). The impacts of Australia's departure tax: Tourism versus the economy?. *Tourism Management*, 40, 126-136. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.05.011>
- Forsyth, P., Hoque, S., Dwyer, L., Pham, T. D., & Spurr, R. (2011). The Impacts of the Passenger Movement Charge on Tourism Output and the Economy. *report commissioned by Tourism Research Australia, The Centre for Economics and Policy, Sydney, Australia*. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.05.011>

- Granger, C. W. (1988). Some recent development in a concept of causality. *Journal of econometrics*, 39(1-2), 199-211. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(88\)90045-0](https://doi.org/10.1016/0304-4076(88)90045-0)
- Hall, C. M. (2024). Tourism: Conceptualisations, disciplinarity, institutions and issues. *The Wiley Blackwell companion to tourism*, 1(14), 1-13. <https://doi.org/10.1002/9780470752272.ch1>
- Higham, J., & Lück, M. (2002). Urban ecotourism: a contradiction in terms?. *Journal of ecotourism*, 1(1), 36-51. <https://doi.org/10.1080/14724040208668111>
- Itskhoki, O. (2021). The story of the real exchange rate. *Annual Review of Economics*, 13, 423-455. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080218-025532>
- Jamaluddin, N. A. A., Palil, M. R., & Azemi, A. (2023). Air Travel Taxes in Airline Industry: A Systematic Literature Review. *Asian Journal of Accounting & Governance*, 19, 1-13. <https://doi.org/10.17576/AJAG-2023-19-02>
- Jensen, T. C., & Wanhill, S. (2002). Tourism's taxing times: value added tax in Europe and Denmark. *Tourism Management*, 23(1), 67-79. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00067-X](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00067-X)
- Kristjánsdóttir, H. (2021). Tax on tourism in Europe: Does higher value-added tax (VAT) impact tourism demand in Europe?. *Current Issues in Tourism*, 24(6), 738-741. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1734550>
- Kuboniwa, M., Shida, Y., & Tabata, S. (2019). Gross domestic products. *Russian Economic Development over Three Centuries: New Data and Inferences*, 335-419. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-8429-5>
- Lee, Ch. Ch., & Chang, Ch. P. (2008). Tourism development and economic growth: a closer look at panels. *Journal of Tourism Management*, 29(1), 180-192. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.02.013>
- Loganathan, A., Ahmad, N. S., & Goh, P. (2019). Self-adaptive filtering approach for improved indoor localization of a mobile node with zigbee-based RSSI and odometry. *Sensors*, 19(21), 4748. <https://doi.org/10.3390/s19214748>
- McCartney, G. (2020). Taxing tourists to manage mass tourism: a case study of Macao. *Current Issues in Tourism*, 23(15), 1840-1844. <https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1633282>
- Moolla, F. (2022). Assessing Domestic Resource Mobilisation within the Southern African Development Community countries of South Africa and Zambia. <https://doi.org/10.5605/IEB.12.4>
- Nepal, R., & Nepal, S. K. (2021). Managing overtourism through economic taxation: Policy lessons from five countries. *Tourism Geographies*, 23(5-6), 1094-1115. <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1669070>
- Oila, M., K. Mirtines & L. Gabriel (2012). Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(29), 567- 569.
- Oner, C. (2010). What is inflation. *Finance & Development*, 47(1), 44.

- Pesaran, M. H. & Shin. (1999). *Structural Analysis of Cointegration VARS*. *Journal of Economic Surveys*. 12(5), 471-505.
- Pesaran, M. H., & Pesaran, B. (1997). *Microfit 4.0: Interactive econometric analysis*. Oxford University Press.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of applied econometrics*, 16(3), 289-326. <https://doi.org/10.1002/jae.616>
- Peypoch, N. (2022). Market behavior of tourism firms and its effects on the boundaries of firm. In *A Modern Guide to Tourism Economics* (pp. 100-115). Edward Elgar Publishing.
- Quadri, D. L., & Zheng, T. (2010). A revisit to the impact of exchange rates on tourism demand: The case of Italy. *The Journal of Hospitality Financial Management*, 18(2), 47-60. <https://doi.org/10.1080/10913211.2010.10653894>
- Seetaram, N., Song, H., & Page, S. J. (2014). Air passenger duty and outbound tourism demand from the United Kingdom. *Journal of Travel Research*, 53(4), 476-487. <https://doi.org/10.1177/0047287513500389>
- Sharma, C., & Pal, D. (2020). Exchange rate volatility and tourism demand in India: Unraveling the asymmetric relationship. *Journal of Travel Research*, 59(7), 1282-1297. <https://doi.org/10.1177/0047287519878516>
- Sofronov, B. (2018). The development of the travel and tourism industry in the world. *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 18(4), 123-137. <https://doi.org/10.26458/1847>
- Teiusan, S. C. (2023). Bibliometric analysis of sustainability on tourism taxaion. *Revista de turism-studii si cercetari in turism*, (36). <https://doi.org/10.5038/9781955833097>
- Villegas, P., Del Carmen Delgado, M., & Cardenete, M. A. (2024). The economic impact of a tourist tax in Andalusia examined through a price effect model. *Applied Economics Letters*, 31(2), 96-101. <https://doi.org/10.1080/13504851.2022.2128167>.

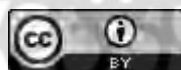
[In Persian]

- Central bank of Islamic Republic of Iran. (Various years). Time series database.
- Mohammadi, H., & Mahmoudi, M. (2017). Investigating selected factors affecting fossil energy consumption with emphasis on electricity consumption. *The 7th Conference on the Iranian Islamic Model of Progress*. Tehran.
- Niazi, E., & Rezaei, G. (2014). The effect of exchange rate fluctuations on Iran's international tourism sector. *The second conference on tourism, national capitals and future prospects*. Isfahan.
- Pourahmad, A., Hosseini Siah Goli, M., & Safdari Molan, A. (2016). Evaluation of sustainable development indicators of tourism in host communities (Case study: Sari city). *Journal of Geographical Survey of Space*, 6(21), 160-172.

- Radmanesh, M. (1402). Analyzing the impact of leaving the country on citizenship rights. *International Journal of Nations Research*. 9(95), 1-19.
- Rasulzadeh Aghdam, S., Tabar, A. M., Adlipour, S., & Zaini-vand, Y. (2015). Opportunities and limitations of the tourism industry in Iran. *Sociological Studies*, 9(30), 63-80.
- Tamizhi, A., & Shahbazi, S. (2017). Investigating the impact of exchange rate fluctuations on Iran's tourism sector. *Tourism and development scientific-research quarterly*, 7(4)), 1-17
<https://doi.org/10.22034/JTD.2019.118442.1334>
- Taqavi, M., Safai, P., & Kurd, A. (2017). Investigating the effects of tourism growth on gross domestic product (Case study of Iran). *Applied Economics Quarterly*, 8(27), 58-49.

COPYRIGHTS

©2024 by the authors. Published by University of Science and Culture. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی